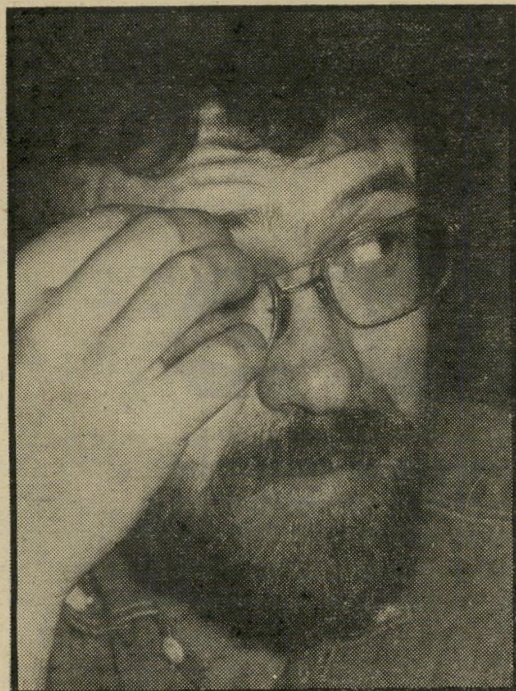

דוברי המערך מכינים אליבי

הימים לא היה מזהיר. היו לה בעיות המאפיינות בדרך-כלל משק קפיטליסטי מתפתח, על משבריו המחזוריים. המילחמה גררה את המשק הישראלי לעידן חדש, שבו המתרחש בכלכלה יצא כימעת לחלוטין מתחום שליטתם ופיקוחם של הממונים עליה, והגורם המכריע בהתוויית דרכו של המשק הוא פוליטי מובהק. מדיניות החוץ של ישראל מאז מלחמת ששת הימים — שהמערך, הליכוד והמפד"ל היו שותפים לה — הייתה גידול מתמיד בתקציב הביטחון. תקציב זה הוא עתה העובדה הכלכלית המכרעת בכל מה שקשור בכלכלה הישראלית.

● ב-1965 היווה תקציב הביטחון כ-10% מהתל"ג.
● ב-1970 היווה תקציב הביטחון כ-25% מהתל"ג.
● ב-1977 היווה תקציב הביטחון כ-40% מהתל"ג.
המיספרים הסופיים הנוגעים ל-1979 עדיין אינם ידועים, אך קרוב לוודאי שתקציב הביטחון ימשיך להיות כ-40% מהתל"ג.

תקציב הביטחון הוא תקציב אינפלציוני מובהק. אינפלציה נוצרת כאשר אין הקבלה בין היקף ההון הנמצא במחזור ובין כמות אמצעי-הייצור, הסחורות והשירותים שניתן לרכוש בהן זה. הממשלה מדפיסה כסף המצטבר בידי שכבות בציבור, כאשר "עודפי" כסף אלה אינם גורמים לעידוד הייצור אלא מעלים באופן "מלאכותי" את המחירים. כאשר 40% מהתל"ג (שהיינו התוצרה-הלאומי-הגולמי, כפי שהוא מתבטא בערכים כספיים) מופנים לביטחון, פירוש הדבר שכמות אדירה של כסף אינה מופנית ליצירת אמצעי-ייצור, סחורות או שירותים. חלק עצום מהון זה מצטבר בידי ספקים שונים (אחת הדוגמות המובהקות הם קבלני קו בר"ל) ומהווה גורם חשוב ביותר בדחירה האינפלציונית. לכך אפשר להוסיף גם את תקציב ההתנחלויות, וגם לכך שותפים המערך, הליכוד והמפד"ל באותה מידה. עשרות מיליארדי לירות הושקעו בתריסר השנים האחרונות בבניית נווי-קץ ובית שני לאלפי אנשים, כמו גם ביצירת תשתית בזבזנית למושבבים כושלים וסובסידיות-ענק למשקים כושלים פחות. ומן הדוגמה של פיתחת-רפיה מסתבר שהביצוע יהיה כפול, שכן יהיה צורך בעשרות מיליארדים נוספים לפיצויים סח"טניים.

הוצאות בזבזניות אלה, שהצדקתן היחידה במדיניות הפוליטית — לא הכלכלית — של ממשלות ישראל, הן גם הגורם העיקרי לגידול החמור בגרעון במאזן התשלומים, שחלק מכריע ממנו הוא תוצאה של רכש ביטחוני אדיר-ממדים, ותשלום החובות העצומים והריבית עליהם.

הדרך לצאת ממרוץ החימוש, ולהקטין בהדרגה את תקציב הביטחון, היא להגיע לשלום כולל, שאחד מטעפיו החשובים ידון בהגבלת כמות הנשק וסוגו הנשק שיוכנסו לאיזור. ראוי להבהיר, כי הסכם שלום נפרד עם מצרים — משאת נפשם של הליכוד והמערך

הוויכוח על מצבה של הכלכלה הישראלית הסתיים. הכל מסכימים שמצבה בכייר, מילבד כמה פקידים בכירים שירש הליכוד מן המערך. מלקקי פינכות נמרצים אלה מבקשים לגלות נאמנות לאדונייהם החדשים ומסנגרים על מעשי הממשלה יותר מכפי שעושים זאת שרי הממשלה עצמם.

הוויכוח מתנהל עתה על הסיבות למצבה העגום של הכלכלה הישראלית. בעניין זה נשמעות טענות דמגוגיות בשפע רב, אך שתיים מזדקרות מתוכן כיהלומי הכתר. מחד, טוען הליכוד: אמנם איננו נקיים מחטא, ובכל זאת שורש הרע בירושא שהותיר לנו המערך. הגדיל לעשות השר גידעון פת, שבמלוא הרצינות העז לטעון, שיש צורך בלא פחות משלוש קדנציות (של הליכוד) כדי לתקן את מה שעולל המערך. מאידך, טוען המערך: מדיניותו הכלכלית של הליכוד בשלושים החודשים האחרונים היא שהולכה אותנו אל סף האבדון. אך התיקווה, מרגיעים אותנו, לא אבדה: רק תנו למערך לשוב לשלטון... וגד יעקובי יהיה שר האוצר וינסה לבצע את תוכניתו הכלכלית, שאינה שונה כימעת בכלום מתוכניות הליכוד.

נוסף לכך ממשיכים לשמוע את הסיפורים על הצורך בצימצום השירותים הציבוריים, העלאת פיריון העבודה ומוסר העבודה, שיפור הניהול, גביית מס-אמת, חיסול ההון השחור, ומה לא.

הפיקחים שבין דוברי המערך מכינים כבר היום את האליבי שלהם, למיקרה שהממשלה הכלכלית תימשך גם תחת שלטונם שלהם. ברור גם להם, כי האמת גרועה הרבה יותר, ולא יהיה די בסילוקו של ארליך, הקרן והממושק, ובהחלפתו ביעקובי, הצעיר בעל רעמת השיער המטופחת.

כדי להגיע לחקר האמת כדאי לעמוד על בעיותיה העיקריות של הכלכלה הישראלית דהיום:

● האינפלציה, המתקרבת ל-100% בשנה ואינה מגלה שום סימני עצירה.
● הגרעון במאזן התשלומים, שיגיע השנה ל-4.5 מיליארדי דולרים.

● המשק הקיפאון בגידול התוצר הלאומי. חלוקת ההכנסה הלאומית, הפונה בכיוון של אי-שוויון מעמיק.

בעיות אלה כולן קשורות וכרוכות אלה באלה. אף אחת מהן אינה "כלכלית טהורה" — לכולן סיבות ותוצאות מדיניות והתבריות. לא תיתכן כלל טענה, כי מדיניות כלכלית כלשהי — מוצלחת, כזו של רבינוביץ ז"ל, וכושלת, כזו של ארליך זב"א, או להיפך — היא שגרמה לבעיות הללו. האמת המרה היא, שבעיות אלה הן תוצר של מדיניות שהמערך והליכוד, ועימם גם המפד"ל, מעולם לא עירערו על עקרונותיה. בעיות מכריעות אלה לא נוצרו ביום אחד. הן תוצר של תהליך שנמשך כתריסר שנים, ושתחילתו במילחמת ששת-הימים.

מצבה הכלכלי של ישראל לפני מלחמת ששת-

כאחד — לא יביא לשום פתרון. השלום הנפרד הזה יהיה נתון ללא הרף בסכנת התמוטטות ועדיין יהיה צורך בצבא גדול וחזק כלפי חזית המזרח והצפון. עדיין יהיה צורך להגן על הכיבושים, מול העולם כולו. שלום כולל, שבמיסגרתו יזכו גם הפלסטינים במדינה משלהם, יפנה את כוח העבודה הערבי מהשטחים לבניית התשתית התעשייתית במדינה הפלסטינית, כמו גם לתעשיית בניין רבת-היקף, שתקלוט את הפליטים החוזרים למולדתם. וגם אם יהיו ערבים, אזרחי המדינה הפלסטינית, יבחרו לעבוד בישראל, הרי שוב לא יהיו נתונים לשירותם של תנאי כיבוש מפלים ודכאניים ושכר-ניצול מחפיר. ההון המושקע בתקציב הביטחון יסוחרר בהדרגה לשקעות בתעשייה, והיעדרו של כוח עבודה זול יהיה בחינת אילוף חיובי לעבור לתעשיית מודרנית, ממוכנת וממוחשבת.

מציאות של שלום שוב לא תאפשר לטאטא מתחת לשטיח את הקיטוב החברתי המעמיק, ומול המערך והליכוד יקום כוח פוליטי שיצא את ציבור העובדים ואת השכבות הנחשלות. ואולי זה בדיוק מה שמפחיד כל-כך את הליכוד והמערך, ואת המעמדות החברתיים שהם מייצגים היום, ומשום כך הם מעדיפים הסדר נפרד ורופף עם מצרים על פני שלום כולל ויציב עם כל מדינות האיזור ועמיו.

שלמה פרנקל, תל-אביב

ליטיקה יש השפעה ישירה על היקף הייצוג. שכן על מישורת פוליטיות יש להיאבק בחירות-נפש, ועל מנת להיאבק יש צורך במוטיבציה, בדחף! דחף זה הולך וקטן.

● הפוליטיקה הישראלית טבועה בחותם של תד"ת שלילית. לעתים התדמית גרועה מן הדמות עצמה. התדמית ה"מלוכלכת" הזאת — אשר, כאמור, אינה בהכרח נכונה — דוחה נשים, שהן בטיבען מעודנות יותר, מבחינת "הצילוני מעונשה של זו... הפוליטיקה". הן מעדיפות לראות את הגברים, הנוקשים והמחוס-פסים, בתפקידים קשוחים אלה.

● גם עתה עוסקת הפוליטיקה של ישראל בעיקר בנושאים ביטחוניים ומדיניים ובסוגיות החברתיות ברמה של מיקרו. אלה נושאים הנחשבים כ"גבריים". מהיבט זה, לפחות, אפשר היה לצפות שד"ש, אשר הקדישה תשומת-לב לענייני רווחה גם ברמה של מיקרו, תתן ייצוג נמרץ יותר לנשים. אך ד"ש היתה, למעשה, מיפלגתו של אותו מעמד בינוני, שבו הנשים (ואף חלק מן הגברים) משמשות מרכז-כובד מישפחתי, כחלק מן "הכלים הנאים".

יש ודאי סיבות נוספות, אשר באמצעותן אפשר לתרץ את המצב הקיים. אך די באלה על מנת להבחין בכך, שהתופעה היא מעין נגע חברתי סטרוטורלי ולא קונקטוריה חולפת. החברה הישראלית כולה ניזוקה ממצב-עניינים זה. שכן כ-50 אחוז מן האוכלוסיה — אוכלוסיית הנשים — אינם תורמים את מלוא תרומתם הסגולית לחברה הישראלית. וזאת לדעת: המערכת הפוליטית בישראל היא בעלת בולטות חסרת-תקדים בעיצוב חיינו, תרבותנו, כלכלתנו וחברתנו. אי לכך אפשר לקבוע, כי הנשים הן מחוץ למעגל ההשפעה העיקרי. ממצב כזה ניזוקים גם 50 האחוז הנותרים של חברתנו — הגברים.

פרופ' שבח וייס, חיפה

הנשים בפוליטיקה הישראלית

סימון וייל נבחרה כנשיאת הפרלמנט האירופי. עד כה כיהנה בממשלת צרפת. בראשית חודש מאי נבחרה מרגרט תאצ'ר לראשות ממשלת בריטניה. היא האשה הראשונה המשמשת בתפקיד זה באירופה המערבית. לפני חודשים אחדים נבחרו שלוש נשים לעמוד בראש שלושה כרכים בארצות-הברית, ביניהם לוס-אנג'לס. בממשלת צרפת מכהנות שלוש נשים. אחת מהן, שרת הבריאיות, וייל, הוזכרה אף כמועמדת לתפקיד ראש ממשלת צרפת — עובדה המצביעה על מעמדה בעולם הפוליטי שם.

בישראל התקיים בעבר ייצוג מה של נשים במישורת פוליטיות חשובות. גולדה מאיר היא, לא ספק, גולת הכותרת של עניין זה. היא שימשה כשרה מ-1949 עד 1965. באותה תקופה כיהנה בתפקידים מרכזיים בממשלה. גם שלמה יגאל, שנים 1969-74 שימשה בתפקיד ראש-ממשלה. ואם שולמית אלון שימשה בתקופה מסוימת כשרה בממשלת רבין.

היו לנו בעבר, פה ושם, ראשי-ערים ומועצות מקור מיות מקרב הנשים, בלטה ביניהן הגב' ליון מראשון לציון. ביוקנעם, בכפרי-אסוף, בכפר-אונה וברמת-ישי שימשו נשים בתפקיד ראש-מועצה-מקומית. בעבר כיהנו נשים אחדות בתפקיד יושב-ראש ועדות-כנסת: ח"כ שושנה פרסיץ הממונה, כיו"ר ועדת-החינוך, ח"כ שושנה ארבל-אלמולוני, כיו"ר ועדת-העבודה, ח"כ חייקה גרוסמן, כיו"ר ועדת-השרותים. היו לנו, פה ושם, גם שגרירות: גולדה מאיר במוסקבה, עד 1949, ואסתר הרליץ באחת מארצות סקנדינביה.

בדרך כלל, גם בעבר, הצטיינה התרבות הפוליטית של ישראל במה שניתן לתאר כתתי-ייצוג של נשים במערכת השלטון. גולדה מאיר היא, לא ספק, גולת הכותרת של עניין זה. היא שימשה כשרה מ-1949 עד 1965. באותה תקופה כיהנה בתפקידים מרכזיים בממשלה. גם שלמה יגאל, שנים 1969-74 שימשה בתפקיד ראש-ממשלה. ואם שולמית אלון שימשה בתקופה מסוימת כשרה בממשלת רבין.